

FIDIC Uluslararası İnşaat Sözleşmeleri ile Kamu İhalelerinde Kullanılan Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmelerde Süre Uzatımı, Gecikme ve Bunlarla Bağlantılı Konuların Karşılaştırılması

¹Muhammed Torun ve ^{*2}Yasin Kara

¹Mühendislik Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü, Karabük Üniversitesi, Türkiye

^{*2}Yeniçağa Yaşar Çelik Meslek Yüksekokulu, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Özet

Uluslararası ilişkilerde, iki bazen daha fazla ulus mensubu olan tarafların, hukuk, örf, adet yönünden görüş ve anlayış birliğini sağlamalarının zorluğu karşısında, bir Uluslararası Tip Sözleşme'nin gereği doğmuştur. FIDIC olarak adlandırılan böyle bir tip sözleşme “Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu” (Fédération Internationale des Ingénieurs Conseils) ile “Bina ve Bayındırlık İşleri Uluslararası Federasyonu” (Fédération Internationale du Bâtiment et des Travaux Publics) tarafından ortaklaşa hazırlanmış ve 1957 yılında yayınlanmıştır [7].

Buna benzer ülkemizde Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun(KİSK-4735) ikinci bölümünde bahsedilen uygulama birliğini sağlamak üzere mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin resmi gazetede yayınlanan Tip Sözleşmeler hazırlanmış ve kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Bu çalışmamızda; Kamuda yapım işlerinde kullanılan tip sözleşmeleri ile uluslararası projelerde uygulanan FIDIC sözleşmeleri arasında süre uzatımı ve gecikme maddelerinin “uygulanma koşulları, tarafların yükümlülükleri ve sözleşme şartlarına uyulmaması halinde uygulanan cezalar” kapsamında bir çalışma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: FIDIC, KİSK, süre uzatımı, gecikme, kamu ihaleleri

Abstract

In the international relations, stakeholders those being two or more nations members, in terms of law and unwritten law, providing consensus and understanding on the face of challenges, the need of an international type contract has emerged.

Such a type contract which called FIDIC was collectively prepared with “The International Federation of Consulting Engineers” and “International Federation of Housing and Public Works” Similarly, mentioned in the second part of Turkey Public Procurement Contracts Law, to ensure unity of implementation relating to goods, services and construction works published in the official newspaper stated that the standard contract is prepared and should be used.

In this study; having been conducted, between standard contracts used for public construction works and FIDIC contracts implemented for international projects about extension of time and delay clauses relating to implementation conditions, stakeholders obligations, penalties for failure to comply with contract conditions.

Key words: FIDIC, KİSK, extension of time, delay, public procurement

1. Giriş

İnşaat sektöründe işveren ile müteahhit arasındaki ilişkileri hukuki açıdan düzenlemek için hazırlanan sözleşmeler yapım işinin yönetsel kısmının önemli basamaklarından birini teşkil eder.

Ülkemizde kamu ihalelerini düzenlemek için 1925 senesinde 661 sayılı Müzayede, Münakaşa ve İhale Kanunu ile kamu alanında yapılacak işlerin usulleri ilk defa kanuna bağlanmıştır. Ortaya çıkan eksikler nedeni ile kamu alımlarını daha modern esaslara bağlayan 2490 sayılı Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu 1934 senesinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun 50 sene yürürlükte kalmış ve 1984 yılında 2490 sayılı kanunun yetersiz kalması üzerine 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu hazırlanmış ve uygulamaya sokulmuş 20 yıl boyunca da devlet ihalelerinin düzenlenmesi bu kanunla yapılmıştır.

Gelişen teknoloji buna bağlı olarak proje gereksinimleri ve yönetim anlayışındaki ulusal ve uluslararası anlamdaki değişiklikler ülkemizde kamu ihalelerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuş bunun üzerine 2002 senesinde 4734 Kamu İhale Kanunu, 4734 Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kabul edilerek 01.01.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

4735 Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kabulü ile kamu ihalelerinde devlet kurumları ile yükleniciler arasında yapılacak sözleşmeler ilk defa bir kanuna bağlanmıştır. Bu kanunla kamu sözleşmelerinde uygulama birliğini sağlamak üzere tip sözleşmelerin kullanılması zorunlu hale getirilmiştir. Tip sözleşmelerin hazırlanmasında uluslararası ihalelerde en fazla geçerliliği olan FIDIC standart sözleşmelerinden yararlanılarak kamu sözleşmelerinin gelişmiş ülkelerde uygulanan sözleşmelere yakın bir seviyeye çıkması amaçlanmıştır.

4735 ile yapılan birçok düzenlemeye rağmen tip sözleşmelerde bazı maddelerin sektör gerçeklerinden çok uzak olduğu ve proje paydaşları arasında tarafsızlık temelinde hazırlanan FIDIC sözleşmeleri aksine kamuyu koruyan bir anlayışın hakim olduğu bu konuda yapılan anket çalışmaları neticesinde görülmüştür.

Aşağıda KİSK ve FIDIC sözleşmelerinde de yer alan gecikme ve süre uzatımı maddelerinin benzer ve eksik yönleri tartışılarak çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. State the objectives of the work and provide an adequate background, avoiding a detailed literature survey or a summary of the results [1].

2. Çalışma Metodolojisi

Çalışmamızın ilk bölümünde FIDIC kırmızı kitap 4. versiyonun (1987 basımı) gecikme ve süre uzatımı konularının geçtiği maddeler belirlenmiştir. İkinci bölümde ise 4734 Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ve bu kanuna bağlı olarak hazırlanan Ek-7 Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme de yine ilgili konulara ilişkin maddeler tespit edilmiştir. Son bölümde ise belirlenen maddelerin karşılaştırıldığı bir tablo hazırlanmıştır. Eğer süre uzatımı ve gecikme konularında

bulunan maddelerin diğ er sözleşmde karşılığı yok ise bu maddelerde aradaki farklılıkların görülmesi bakımında tabloya eklenmiştir.

2.1. FIDIC'de gecikme ve süre uzatımı maddeleri

2.1.1. Gecikme maddeleri

FIDIC uluslar arası sözleşmelerinde “47.1. maddeye göre, işlerin zamanında tamamlanmaması halinde sorumluluk yükleniciye aittir. Yüklenici tarafından, geçen her gün için işverene tazminat ödenir” [3]. “60.10. maddeye göre, ara olurların yükleniciye 28 gün içinde ödenmesi yükümlülüğü işverene aittir. Gecikme halinde kontrollüğün teklifinin ekinde belirtilen oran nispetinde işletilecek faiz de yükleniciye, işveren tarafından ödenecektir” [3]. “60.10. maddeye göre, kesin olunur tevdisinden itibaren 56 gün içinde yükleniciye ödeme yapılması yükümlülüğü işverene aittir. Gecikme halinde, kontrollüğün teklifinin ekinde belirtilen oran nispetinde işletilecek faiz de yükleniciye, işveren tarafından ödenecektir” [3]. “69.1. maddeye göre, hakedişlere göre ödenmesi gereken miktarın zamanında ödenmemesi, hakediş ödemesi olurunun verilmesine müdahale edilmesi, işverenin iflas ve tasfiyesi, finansal durumunun bozukluğu nedeniyle görevlerini yerine getirememesi halinde sorumluluk yükleniciye aittir” [3]. “FIDIC Genel İdari Şartnamesinin 47.1. maddesine göre, yüklenici işlerin tamamını bitirme süresi içerisinde veya varsa işlerin bir bölümünü 43. maddede öngörülen süre içinde tamamlayamazsa, yüklenici, ilgili iş bitirme süresi sonu ile işlerin tamamı veya ilgili bölümü için düzenlenecek geçici kabul belgesinde belirtilen tarih arasında geçecek her gün veya gün bölümü için, teklifin ekinde bu gibi kusurlarla ilgili tazminat olarak belirlenen miktarı, teklifin ekinde belirtilen ilgili sınıra tabi olmak kaydıyla, işverene öder. İşveren, diğ er tahsil yolları saklı kalmak kaydıyla, bu tazminatı yüklenicinin hak ettiğ i veya edeceğ i paralardan kesebilir. Bu tazminatın ödenmesi veya kesilmesi, yükleniciyi işleri bitirme vecibesinden veya sözleşmelerden doğ an diğ er vecibelerinden kurtarmaz” [3].

2.1.2. Süre uzatımı maddeleri

"Süre uzatımı, süreyi uzatan olayın müteahhitten kaynaklanmamış olması halinde başvuru olan bir yöntemdir. Müteahhidin süre talebine hak kazandığ ı haller, işverenin neden olduğ u ve sosyal olayların veya tabiat olaylarının neden olduğ u hallerdir" [5].

"FIDIC Genel İdari Şartnamesinde, müteahhide ilave süre verilebilecek haller detaylandırılırken ağırlık süre uzatımının gerektirdiğ i ilave ödemeye verilmiştir" [5]. “Genel şartnamede 6.4. maddede projelerin geç verilmesi, 36.5.

maddede öngörülme yen testler, 40.2. maddede işin durdurulması, 42.2. maddede işyerinin teslim edilememesi, 69.4. maddede ödemelerin geç yapılması nedeniyle müteahhidin işi durdurması, 12.2. maddede mühendis ve işveren kusuruna dayalı nedenlerle olumsuz fiziksel engellemeler ve şartlar, 27.1. maddede fosil ve eski esere rastlanması gibi işverene yüklenilemeyecek hallerin vukuunda müteahhide süre uzatımı verileceğ i ve bu süre uzatımının yanı sıra müteahhidin ilave maliyetlerinin mühendis tarafından tespit edileceğ i açıkça öngörülmüştür. Ayrıca şartnamenin 44.1. maddesi ile de, süre uzatımının genel şartları düzenlenmiştir" [5]. “12.2. maddeye göre, işyerindeki iklimsel koşulların dışında öngörülemeyen fiziksel engeller ya da koşullarla

karşılaşılması durumunda sorumluluk işverene aittir. Bu nedenle yüklenicinin gecikmeye uğraması halinde, süre uzatımı verilmesi ve sözleşme bedeline ekleme yapılması kontrollükçe düzenlenir” [3]. “20.4. maddeye göre, aşağıdaki hallerde sorumluluk işverene aittir:

-Savaş, çarpışma, istila, dış düşman hareketleri;

- İsyân, ihtilal, ayaklanma, askeri ya da gaspçı iktidar, iç savaş;
- Nükleer yakıtların kaynak olduğu iyonlaştırıcı radyasyon ve radyoaktivite zehirlenmesi,
- Ses hızı ve ötesinde yol alan hava araçlarının ve aygıtlarının yol açtığı basınç dalgaları;
- Yüklenici ve taşeron çalışanları ile sınırlı olmayan ve işlerin idaresinden kaynaklanmayan başkaldırma, kargaşa ve karışıklıklar;
- Kalıcı işlerin işverence kullanılmasından ya da işgalinden oluşan zarar ve ziyan;
- Yüklenicinin projelendirmediği projelerden kaynaklanan zarar ve ziyanlar;
- Doğal güçlerin anormal bir şekilde harekete geçmesi” [3].

“44.1. maddeye göre, işin uzatılması için gerekli durumların oluşmasından 28 gün içinde yüklenici bildirim yapılması halinde iş uzatma süresinin tespit edilmesi hususunda sorumluluk işverene aittir. Fazladan ya da ek işlerin çıkması, şartname gecikme sebeplerine uygun durumlar, istisnai olumsuzlukta iklim şartları, işverenden kaynaklanan gecikme, engelleme durumları ya da yüklenici kusuru haricindeki diğer kabul edilebilir durumlar halinde sorumluluk işverene aittir” [3]. “69.4. maddeye göre, işverenin ödemesi gereken tutarı 60.1. maddeye göre ödemesi gereken süreden sonraki 28 gün içinde ödememesi halinde işverene ve kontrollüğe 28 gün önceden bildirim vererek işi durdurma ya da çalışma hızını düşürme hakkı yükleniciye aittir. Bu durumdan dolayı yüklenici gecikmeye uğrar ya da masrafa girerse kontrollük bunu tespit ederek işverene bildirir ve gerekli süre uzatımı ve ek ödentilerin yapılmasını ister” [3]. "FIDIC Şartnamesinin 6.4.maddesinin uygulamasında mühendis, çizimleri müteahhide temin etmekle görevlidir. Mühendis, eğer bu görevini gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle, kendisinden veya bir başka mühendisten kaynaklanan bu hal nedeniyle müteahhidin süre ve para kaybına neden olmuşsa, müteahhide tanınacak ek sürenin ve masrafların miktarını yine kendisi tespit edecektir" [5]. (madde 14 ile karşılaştırılabilir) "İş değişikliklerinin müteahhit için sağlayacağı ek süre ve ek masraf konusuyla ilgili olarak, Şartnamenin 52. maddesi ile, değişikliklerin değerlendirilmesi ve 44. maddesi ile de, ek süre verilmesi öngörülmüştür. Her iki maddenin uygulamasında da ek para ve ek süre değerlendirmelerini mühendis yapacaktır" [5]. "Kimi zaman bazı inşaat sözleşmelerinin özel uygulama şartlarında (sözleşmenin ana maddelerine ek olarak ikinci kısmında), mühendisin özellikle süre konusundaki değerlendirmelerinin işveren onayının alınması şartına bağlandığı görülmektedir “[5].

2.2. 4735 KİSK ve Tip-7 sözleşmelerde gecikme ve süre uzatımı maddeleri

2.2.1. Gecikme maddeleri

2.2.1.1. 4735 KİSK’e göre

4735 Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu’nun “İdarenin sözleşmeyi feshetmesi” başlıklı kanun

maddelerinden madde 20 “Yüklenicinin taahhüdünü ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi veya işi süresinde bitirmemesi üzerine, ihale dokümanında belirlenen oranda gecikme cezası uygulanmak üzere, idarenin en az on gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi halinde, ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir” şeklindedir.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi (EK:8) işin süresi ve sürenin uzatılması konularında 30. maddesinde “ İşin, sözleşmesinde belirlenen zamanda tamamlanıp geçici kabule hazır hale getirilmemesi durumunda, gecikilen her takvim günü için sözleşmesinde öngörülen günlük gecikme cezası uygulanır”. der.

Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmenin “Gecikme Halinde Uygulanacak Cezalar ve Sözleşmenin Feshi” başlıklı 26. maddesinin 1. fıkrasında “bu sözleşmede belirtilen süre uzatımı halleri hariç, Yüklenicinin sözleşmeye uygun olarak işi süresinde bitirmediği takdirde gün süreli yazılı ihtar yapılarak gecikme cezası uygulanır.” ifadesi bulunmaktadır. Yükleniciye verilecek bu ihtarın süresi 4735 sayılı Kanununun 20/a maddesi gereğince 10 günden daha az olmayacak şekilde belirlenir. Aynı madde 2. fıkrasında ise “yüklenicinin sözleşmeye uygun olarak işi süresinde bitirmediği takdirde, gecikilen her takvim günü için sözleşme bedelinin ..(rakam ve yazıyla) ..oranında gecikme cezası uygulanır.” ifadelerine yer verir. İdareler; sözleşme konusu işin sözleşmesinde öngörülen sürede tamamının bitirilememesi halinde, gecikilen her takvim günü için, sözleşme bedelinin onbinde üçünden (%0,03) az, onbinde altısından (%0,06) fazla olmamak üzere gecikme cezası oranı belirleyerek madde metnine yazacaktır.

3. fıkra “ihtarda belirtilen sürenin bitmesine rağmen aynı durumun devam etmesi halinde ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminatı gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir.” derken 4. fıkra “Gecikme cezaları ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın yükleniciye yapılacak hakediş ödemelerinden kesilir. Bu cezaların hakediş ödemelerinden karşılanamaması halinde yükleniciden ayrıca tahsilat yapılır”. şeklindedir.

Sözleşmenin 5. ve 6. fıkralarında ise kısmi kabul öngörülmeyen işler ile uygulanan gecikme cezalarından bahsedilmektedir. “Kısmi kabul öngörülmeyen işlerde işin tamamının bitirilmemesi halinde, günlük gecikme cezası sözleşme bedeli üzerinden alınır”. “Kısmi gecikme cezası uygulanan işlerde, işin tamamının süresinde bitirilmemesi halinde gecikme cezası işin bitirilmeyen kısımları için uygulanır. Bu durumda sözleşme bedelinin tamamı üzerinden gecikme cezası uygulanmaz”.

2.2.2. Süre uzatımı maddeleri

Süre uzatımına sebep olarak kabul edilebilecek haller mücbir sebepler olarak ifade edilmiş ve 4735 Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kanununun 10. Maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

- Doğal afetler.
- Kanuni grev.
- Genel salgın hastalık.
- Kısmî veya genel seferberlik ilânı.

- Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller.

Aynı madde “Süre uzatımı verilmesi, sözleşmenin feshi gibi durumlar da dahil olmak üzere, idare tarafından yukarıda belirtilen hallerin mücbir sebep olarak kabul edilebilmesi için; yükleniciden kaynaklanan bir kusurdan ileri gelmemiş olması, taahhüdün yerine getirilmesine engel nitelikte olması, yüklenicinin bu engeli ortadan kaldırmaya gücünün yetmemiş bulunması, mücbir sebebin meydana geldiği tarihi izleyen yirmi gün içinde yüklenicinin idareye yazılı olarak bildirimde bulunması ve yetkili merciler tarafından belgelendirilmesi zorunludur”. ifadelerini de içermektedir.

Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmenin 14. maddesi fiyat farkı ödenmesi ve hesaplanması şartlarını içermektedir. Bu maddenin 1. fıkrası “Yüklenici, gerek sözleşme süresi gerekse uzatılan süre içinde, sözleşmenin tamamen ifasına kadar, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerde artışa gidilmesi veya yeni mali yükümlülüklerin ihdası gibi nedenlerle fiyat farkı verilmesi talebinde bulunamaz.” şeklinde iken, 2. fıkrası idari şartnamede fiyat farkı hesaplanmasının öngörülüp öngörülmemesine göre iki şekilde düzenlenecektir. Aynı maddenin 3. fıkrasındaki “Sözleşmede yer alan fiyat farkına ilişkin esas ve usullerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılamaz”. ifadesi ile de fiyat farkı ile ilgili sözleşmede sonradan taraflar lehine veya aleyhine yapılabilecek değişikliklerin önüne geçilmiştir.

Sözleşmenin “Süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları” başlıklı 18. Maddesi 1. fıkrasında mücbir sebeplerden bahseder. Bu fıkranın altında (1) bendinde süre uzatımına neden olabilecek bu mücbir sebepleri de şu şekilde sıralar:

- a)Doğal afetler.
- b)Kanuni grev.
- c)Genel salgın hastalık.
- d)Kısmi veya genel seferberlik ilanı.
- e)Gerektiğinde Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenecek benzeri diğer haller.

Bend (2) de ise “Yukarıda belirtilen hallerin mücbir sebep olarak kabul edilmesi ve Yükleniciye süre uzatımı verilebilmesi için, mücbir sebep olarak kabul edilecek durumun;

- a)Yüklenicinin kusurundan kaynaklanmamış olması,
- b)Taahhüdün yerine getirilmesine engel nitelikte olması,
- c)Yüklenicinin bu engeli ortadan kaldırmaya gücünün yetmemesi,
- d)Mücbir sebebin meydana geldiği tarihi izleyen yirmi gün içinde Yüklenicinin İdareye yazılı olarak bildirimde bulunması,
- e)Yetkili merciler tarafından belgelendirilmesi zorunludur”. ifadelerini ekler.

Şu ana kadar İdare dışındaki durumlardan kaynaklanan nedenlerden bahsettik. İdareden kaynaklanan nedenleri ve sonuçlarını aynı sözleşmenin 18. maddesinin 2. Fıkrasının (1) bendinde “İdarenin, işin sözleşmesinde ve Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan sözleşmenin ifasına ilişkin yükümlülüklerini yüklenicinin kusuru olmaksızın yerine getirmemesi (yer teslimi, projelerin onaylanması, iş programının onaylanması, ödenek yetersizliği gibi) ve bu sebeple sorumluluğu Yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi, bu durumun taahhüdün

yerine getirilmesine engel nitelikte olması ve yüklenicinin bu engeli ortadan kaldırmaya gücünün yetmemiş olması halinde, işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre, işin bir kısmına veya tamamına ait süre en az gecikilen süre kadar uzatılır” şeklinde buluyoruz.

Yapım İşleri Genel Şartnamesi madde 6 “İşyerinin yükleniciye teslimi” konusunda “İşlerin yapılacağı yerlerin yükleniciye tesliminde gecikme olması ve bunun işin bir kısmının veya tamamının zamanında bitirilmesini geciktirmesi halinde, sözleşmede tespit edilen iş süresi, işin bir kısmı veya tamamı için gecikmeyi karşılayacak şekilde uzatılır.” ifadelerine yer verir.

Projelerin teslimindeki gecikmelerde ise şartnamenin 14. maddesi uygulanır. “Birim fiyat sözleşmelerde, iş için gerekli olan projelerle diğer teknik belgelerin yükleniciye tesliminde gecikme olması veya uygulanmak üzere yükleniciye verilen proje ve teknik belgelerde, yeni proje veya belge hazırlanmasını gerektirecek ve dolayısıyla zamana ihtiyaç gösterecek şekilde değişiklik yapılması hallerinde yüklenici hiçbir itiraz öne süremeyecektir. Ancak bu gecikme, işin bir kısmının veya hepsinin zamanında bitirilmesini geciktirirse sözleşmedeki iş süresi, işin bir kısmı veya tamamı için gecikmeyi karşılayacak şekilde uzatılır.”

Aynı şartnamenin 30. maddesi ise süre uzatımı ile ilgili kapsamlı ifadeler içermektedir. “İşin, sözleşmesinde belirlenen zamanda tamamlanıp geçici kabule hazır hale getirilmemesi durumunda, gecikilen her takvim günü için sözleşmesinde öngörülen günlük gecikme cezası uygulanır.

Sözleşmesinde belirtilen mücbir sebepler ve/veya idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, işte sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.

Yüklenicinin, sürenin uzatılmasını gerektiren hallerin meydana geldiği tarihi izleyen yirmi gün içinde, idareye yazılı olarak bildirimde bulunması ve yetkili merciler tarafından usulüne göre düzenlenmiş belgelerle mücbir sebebin meydana geldiğini tevsik etmesi zorunludur. Yüklenici bildiriminde, iş üzerinde gecikmeye yol açtığını düşündüğü sebeplerin ayrıntılarını, işin süresinin ne kadar uzatılması gerektiğini belirtecektir. Uzatılacak sürenin tespiti o anda mümkün değilse bunun da sebeplerini ayrıca belirtecek, durumun netlik kazanmasından sonra istediği süre uzatımını da ayrı bir yazı ile derhal bildirecektir. Ancak idarenin sebep olduğu süre uzatımını gerektiren gecikmelerde, yüklenicinin yirmi gün içinde yazılı bildirimde bulunma şartı aranmaz.

Zamanında yapılmayan yazılı bildirimler dikkate alınmaz ve yüklenici müracaat süresini geçirdikten sonra süre uzatımı talebinde bulunamaz. Mücbir sebeplerin devamı sırasında yapılacak bildirim, yirmi gün öncesinden geçerli olmak üzere dikkate alınabilir.

İşin tamamlanması için sözleşmesinde tespit edilen tarih veya süre haricinde başkaca kayıt bulunmayan işlerde, havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmayan devresi ile resmi tatil günleri göz önünde tutularak iş bitim tarihi veya süresi belirlenmiş sayılacağından, yüklenici, çalışmadığı bu gibi günleri öne sürerek süre uzatılması isteğinde bulunamaz. Ancak süre uzatımlarında, yapılacak işin özelliğine göre çalışılmayacak günlerde dikkate alınarak verilecek

süre belirlenir.”

2.3. FIDIC ve KİSK gecikme ve süre uzatımı maddelerinin karşılaştırılması

Tablo 1.

	FIDIC	KİSK, Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme
<i>Gecikme Cezası</i>	?	min.=sözleşme bedeli*[(%0,03)]/gün max.=sözleşme bedeli*[(%0,06)]/gün
<i>İhtar Süresi</i>	?	en az 10 gün
<i>İşveren(İdare) Hataları/Mücbir Sebepler Sonuçları</i>	İlave Ödeme, Süre Uzatımı	Fiyat Farkı, Süre Uzatımı
<i>Mücbir Sebepler</i>	<ul style="list-style-type: none"> •Savaş,çarpışma,istila,dış düşman hareketleri; •İşyan, ihtilal, ayaklanma, askeri ya da gaspçı iktidar, iç savaş; •Nükleer yakıtların kaynak olduğu iyonlaştırıcı radyasyon ve radyoaktivite zehirlenmesi, •Ses hızı ve ötesinde yol alan hava araçlarının ve aygıtlarının yol açtığı basınç dalgaları; •Yüklenici ve taşeron çalışanları ile sınırlı olmayan ve işlerin idaresinden kaynaklanmayan başkaldırma, kargaşa ve karışıklıklar; •Kalıcı işlerin işverence kullanılmasından ya da işgalinden oluşan zarar ve ziyan; •Yüklenicinin projelendirmediği projelerden kaynaklanan zarar ve ziyanlar; •Doğal güçlerin anormal bir şekilde harekete geçmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal afetler. • Kanuni grev. • Genel salgın hastalık. • Kısmî veya genel seferberlik ilânı. • Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller.
<i>Mücbir Sebebi Bildirme Süresi</i>	28 gün	20 gün (İdareden kaynaklı ise bu şart aranmaz)

<i>Ödeme Süresi</i>	Ara olur (hakediş) 28 gün, Kesin olurlar 56 gün içinde	?
<i>Ödeme Yapılmaması Halinde İş Durdurma/ Hız Düşürme</i>	28 gün önceden bildirim	?

Sonuç

FIDIC uluslararası sözleşmesi ile ülkemizdeki tip sözleşmeler ve kanun maddeleri incelendiğinde gördük ki; yurt dışında müteahhit ve işveren arasında denge ve adalet gözetilmekte, yüklenici firmalar mağdur edilmediği gibi işveren de hakkını alabilmektedir. Oysa ülkemizde kanun maddelerinden başlamak üzere denge işveren yani kamu tarafına kaymaktadır. Terazi kefeleri tip sözleşmelere baktığımızda kamu tarafında bariz bir şekilde ağır basmaktadır. Hatta FIDIC ile yapılmış uluslararası sözleşmelerde bile özel maddelere her işin işveren onayına bağlanmasını ekleterek paydaşlar arası denge için oluşturulmuş kanun maddelerini bile kendimize uydurmaya çalışmaktayız. Zaten ülkemizdeki sözleşme ve kanun maddelerinin FIDIC örnek alınarak oluşturulmuş olması ve şu anki halinin FIDIC'e benzer ama bir o kadar da farklı olması bunun bizim kendimizi güvenceye almak, riski paylaşmak değil riski tamamen karşı tarafa atmak niyetimizden kaynaklanıyor.

Her ne kadar eksiklikleri de olsa ülkemizdeki yapım işleri ile ilgili kanun ve sözleşmeler geçen yıllara nazaran daha iyi durumdadır. Kamu işlerinde kullanılan sözleşmelerin büyük çaplı dış kaynaklı yatırımlarda yetersiz kaldığını gördük. FIDIC konusunda uzman mühendisler dış ülkelerden getirdiğimiz mühendislik hizmetleri ve firmalar ile yapılacak ülke içi yatırımlarda önemli vazifeler alacaklardır. Demokrasinin hakim olduğu ülkelerde hukuki olarak başvurulacak en önemli kaynak yazılı kanunlardır. Biz ülkemizin gelecekte her kanunda olduğu gibi yapım işleri ile ilgili kanun maddelerinde de taraflar arası eşit risk paylaşımının olacağı daha güçlü bir kanun göreceğiz.

Kaynaklar

- [1] FIDIC: Conditions of Contract for Works of Civil Engineering Construction, Fourth Edition 1987, Geneva, 1987.
- [2] FIDIC: Conditions of Contract for Construction for Building and Engineering Works Designed by the Employer, First Edition 1999, Geneva, 1999
- [3] Köksal, Tunay: "Model Sözleşme Örnekleri ile Uluslararası İnşaat Hukuku", Ankara, 2011.
- [4] Aydın, Yakup: "FIDIC Sözleşmeleri", Dış Denetim Dergisi sf 230 Sayı:2 Ekim-Kasım-Aralık 2010.

[5] Türegün, Necip: “FIDIC Açısından İnşaat Sözleşmeleri”, İnşaat Sözleşmeleri (Ortak Seminer, 18-29 Mart 1996), 2. Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2001, s.249-285.

[6] Özkan, Ömer “Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin Uygulanmasında Yaşanan İhtilafli Maddelerin FIDIC Tip Sözleşme İle Karşılaştırılması”, XVI. Türkiye İnşaat Müh. Teknik Kongresi, Teknik Notlar Kitabı, Ankara, 2001.

[7] Güney, Deniz / Akan, Vedat: “YTU İnşaat Projelerinde Sözleşme ve Talep Yönetimi Ders Notları”, İstanbul, 2013